

ઉલ્લાસ - નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ (NILP)

૧. પ્રસ્તાવના

'નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ' (NILP) એ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ ૨૦૨૦ ના અનુસંધાને નિરક્ષરતા નાબૂદ કરવા માટેનો ભારત સરકારનો મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ છે. ૧૯૮૮માં શરૂ થયેલ 'રાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા અભિયાન' (NLM) ના ત્રણ દાયકા બાદ, સાક્ષરતાની વ્યાખ્યા અને પદ્ધતિમાં આમૂલ પરિવર્તન લાવવાની જરૂરિયાત જણાતા 'ઉલ્લાસ' (ULLAS) કાર્યક્રમ અમલી બનાવવામાં આવ્યો છે. વર્ષ ૧૯૯૯-૨૦૦૦ થી કાર્યરત "નિરંતર શિક્ષણ કાર્યક્રમ" ના અનુભવો આ નવી યોજનાના અમલીકરણ માટે પાયારૂપ સાબિત થયા છે.

ગુજરાત રાજ્યમાં સાક્ષરતા દરની પ્રગતિનું વિશ્લેષણ:

- વર્ષ ૧૯૮૧: ૪૩.૫૭ %
- વર્ષ ૨૦૦૧: ૬૪.૮૪ %
- વર્ષ ૨૦૧૧: ૭૮.૦૩ % (૨૦૧૧ની છેલ્લી વસ્તી ગણતરી મુજબ)

જોડાણ સૂત્ર: આ ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિને આધારે, વર્ષ ૨૦૨૨ થી ૨૦૨૭ સુધીના પાંચ વર્ષ માટે આ યોજનાનું માળખું નીચે મુજબ તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.

૨. યોજનાની વિગતવાર રૂપરેખા

- યોજનાનું નામ: ઉલ્લાસ (ULLAS - Understanding of Lifelong Learning for All in Society) - નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ (NILP).
- અમલીકરણ સમયગાળો: ૨૦૨૨-૨૦૨૩ થી ૨૦૨૬-૨૦૨૭ (કુલ ૫ વર્ષ માટે).
- અમલ કરનાર વિભાગ: શિક્ષણ વિભાગ, ગુજરાત સરકાર.
- ઠરાવની વિગત: શિક્ષણ વિભાગના તા. ૦૮/૦૩/૨૦૨૩ ના ઠરાવ ક્રમાંક: સનશ/૧૦૨૦૨૨/સિ.ફા.૭/ચ થી આ યોજનાને મંજૂરી મળી છે.
- મુખ્ય ઉદ્દેશ: ૧૫ વર્ષ કે તેથી વધુ વયના નિરક્ષરોને સાક્ષર કરવા, જેમાં મહિલા સાક્ષરતા દર વધારવા અને નિરક્ષરતા નાબૂદ કરવા પર વિશેષ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.
- લાભાર્થી: રાજ્યના તમામ ૩૩ જિલ્લાઓના નિરક્ષર નાગરિકો.

- મુખ્ય ઘટકો: પાયાની સાક્ષરતા અને સંખ્યાત્મક જ્ઞાન ઉપરાંત નાણાકીય સાક્ષરતા, ડિજિટલ સાક્ષરતા, વ્યવસાયિક કૌશલ્ય વિકાસ અને મૂળભૂત શિક્ષણ.
- ટેકનિકલ પ્લેટફોર્મ: ATLAS (Online Teaching, Learning and Assessment System) પોર્ટલ દ્વારા રજીસ્ટ્રેશન અને રીઅલ-ટાઇમ મોનિટરિંગ કરવામાં આવે છે.

૩. વહીવટી અને સંસ્થાકીય માળખું

પરીક્ષાના દૃષ્ટિકોણથી વહીવટી માળખામાં 'ઓથોરિટી' અને 'કારોબારી સમિતિ' વચ્ચેનો તફાવત સમજવો અનિવાર્ય છે.

A. રાજ્ય સાક્ષરતા મિશન ઓથોરિટી

આ સમિતિ યોજનાના નીતિ-વિષયક નિર્ણયો લેવા માટેની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે.

ક્રમ	સભ્યનું નામ / હોદ્દો	સમિતિમાં સ્થાન
૧	માન. મંત્રીશ્રી, શિક્ષણ	અધ્યક્ષ
૨	માન. મંત્રીશ્રી, શિક્ષણ (રાજ્ય કક્ષા)	ઉપાધ્યક્ષ
૩	સચિવશ્રી/અગ્ર સચિવશ્રી, શિક્ષણ વિભાગ	સભ્ય સચિવ

ટોપિક ટેસ્ટ | મોક ટેસ્ટ | સ્ટડી મટિરિયલ્સ | લેટેસ્ટ સરકારી નોકરીની માહિતી |

ડ્રિલ્ક: www.examconnect.in

૪	વડા, શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ	સભ્ય
૫	વડા, વિજ્ઞાન અને પ્રોથોગિકી વિભાગ	સભ્ય
૬	વડા, માહિતી અને પ્રસાર વિભાગ	સભ્ય
૭	વડા, મહિલા અને બાળ કલ્યાણ વિભાગ	સભ્ય
૮	વડા, પંચાયત, ગ્રામ ગૃહ નિર્માણ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગ	સભ્ય
૯	નિયામકશ્રી, સાક્ષરતા અને નિરંતર શિક્ષણ	સભ્ય
૧૦	નિયામકશ્રી, GCERT	સભ્ય
૧૧	યુનિસેફના પ્રતિનિધિ (ગુજરાત રાજ્ય)	સભ્ય

B. SLMA ની કારોબારી સમિતિ (Executive Committee)

યોજનાના દૈનિક વહીવટ અને અમલીકરણ પર દેખરેખ રાખવા માટે આ સમિતિ જવાબદાર છે.

ક્રમ	હોદ્દો	સમિતિમાં સ્થાન
------	--------	----------------

ટોપિક ટેસ્ટ | મોક ટેસ્ટ | સ્ટડી મટિરિયલ્સ | લેટેસ્ટ સરકારી નોકરીની માહિતી |

ડ્રિલ્ક: www.examconnect.in

૧	અધિક મુખ્ય સચિવ/સચિવશ્રી (સાક્ષરતા અને નિરંતર શિક્ષણ)	અધ્યક્ષ
૨	નિયામકશ્રી, સાક્ષરતા અને નિરંતર શિક્ષણ	સભ્ય સચિવ
૩-૭	શ્રમ, વિજ્ઞાન, માહિતી, WCD અને પંચાયત વિભાગના ખાતાના વડાઓ	સભ્ય
૮	નિયામકશ્રી, GCERT	સભ્ય
૯	NIOS ના પ્રતિનિધિ	સભ્ય

C. જિલ્લા અને સ્થાનિક કક્ષાનું માળખું

સમિતિનું નામ	અધ્યક્ષ	સભ્ય સચિવ
DLMA (જિલ્લા સાક્ષરતા મિશન)	જિલ્લા કલેક્ટર	નાયબ જિલ્લા નિરંતર શિક્ષણાધિકારી
TLMC (ટાઉન સાક્ષરતા સમિતિ)	શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાના કારોબારી અધિકારી	શાસનાધિકારી (શિક્ષણ સમિતિ)
BLMC (બ્લોક સાક્ષરતા સમિતિ)	સબ ડિવિઝનલ ઓફિસર/BDO	TPEO (તાલુકા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારી)

ટોપિક ટેસ્ટ | મોક ટેસ્ટ | સ્ટડી મટિરિયલ્સ | લેટેસ્ટ સરકારી નોકરીની માહિતી |

ડ્રિલ્ક: www.examconnect.in

નિષ્ણાત ટિપ્પણી: વહીવટી માળખામાં સચિવ કક્ષાના અધિકારીઓને કારોબારી સત્તા સોંપવી એ ઝડપી અમલીકરણ (Decentralized Governance) સૂચવે છે. ખાસ કરીને BLMC માં TPEO ની ભૂમિકા પાયાના સ્તરે શિક્ષણના સંકલન માટે અત્યંત મહત્વની છે.

૪. તકનીકી અને શૈક્ષણિક સપોર્ટ સિસ્ટમ

આ યોજનાના શૈક્ષણિક પાસાઓનું સંચાલન વિશિષ્ટ કેન્દ્રો દ્વારા કરવામાં આવે છે:

- રાજ્ય સાક્ષરતા કેન્દ્ર (SCL): આ કેન્દ્ર GCERT ખાતે કાર્યરત છે. તેના વડા નિયામકશ્રી, GCERT છે.
 - TSG (Technical Support Group): SCL ને સહયોગ આપવા માટે રાજ્ય કક્ષાએ TSG કાર્યરત છે.
 - રિસોર્સ સપોર્ટ: SCL ના કાર્યો માટે ૪ થી ૫ વ્યાવસાયિક સલાહકારોની સેવાઓ આઉટસોર્સ (Outsource) કરી શકાય છે.
 - વાર્ષિક યોજના: SCL દ્વારા રાજ્યની 'વાર્ષિક એક્શન પ્લાન' તૈયાર કરી SLMA ને મંજૂરી માટે મોકલવામાં આવે છે.
- જિલ્લા સાક્ષરતા કેન્દ્ર (DCL): આ કેન્દ્ર જિલ્લા સ્તરે DIET ખાતે કાર્યરત છે. તેના અધ્યક્ષ જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી (DEO) હોય છે.
 - તે જિલ્લા કક્ષાના સ્વયંસેવકો (Volunteer Teachers) ની તાલીમ અને ડેટાબેઝ સપોર્ટ માટે જવાબદાર છે.
- ATLAS પોર્ટલ અને મૂલ્યાંકન:
 - મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા NIOS (National Institute of Open Schooling) ના સહયોગથી હાથ ધરવામાં આવશે.
 - ATLAS પોર્ટલ દ્વારા પેપરલેસ અને ઓનલાઇન મૂલ્યાંકન મોડમાં પરીક્ષા લેવામાં આવશે.
 - શિક્ષણ સામગ્રી (TLM) પૂરી પાડવા માટે U-DISE ડેટાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

૫. પરીક્ષાલક્ષી વિશેષ તથ્યો અને વન-લાઇનર્સ

- GR તારીખ: ૦૮/૦૩/૨૦૨૩.
- અમલીકરણ કાળ: ૨૦૨૨ થી ૨૦૨૭ (૧૫ વર્ષથી વધુ વયના નિરક્ષરો માટે).
- ATLAS: Online Teaching, Learning and Assessment System.
- NILP: New India Literacy Programme.
- TSG: Technical Support Group (SCL ને મદદ કરવા માટે).

ટોપિક ટેસ્ટ | મોક ટેસ્ટ | સ્ટડી મટિરિયલ્સ | લેટેસ્ટ સરકારી નોકરીની માહિતી |

ક્રેડિટ: www.examconnect.in

- IEC: Information, Education, and Communication (ગ્રંથેશ પ્રસાર માટે).
- SCL નું સ્થાન: GCERT, ગાંધીનગર.
- DCL નું સ્થાન: DIET (જિલ્લા કક્ષાએ).
- મૂલ્યાંકન સંસ્થા: NIOS (નવી દિલ્હી).
- TLM: Teaching Learning Material (જે ATLAS અને U-DISE દ્વારા મેનેજ થાય છે).
- આઉટસોર્સિંગ: SCL માં ૪ થી ૫ નિષ્ણાતોની નિમણૂક આઉટસોર્સથી કરવાની જોગવાઈ છે.

GPSC | GSSSB | GPSSB | POLICE | TET-TAT

ONLINE MOCK TEST

JOIN OUR COMPLETE COURSE + MOCK TEST SERIES

READ MORE www.examconnect.in

JOIN FREE